

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2008 m. lapkričio 10 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų: Prano Žeimio (kolegijos pirmininkas), Egidijaus Laužiko ir Gintaro Kryževičiaus (pranešėjas),

rašytinio proceso tvarka teismo posėdyje išnagrinėjo civilinę bylą pagal **atsakovo Britų Virginijos salų įmonės Westintorg Corp.** kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2008 m. liepos 29 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo Baltarusijos Respublikos valstybinės gamybos ir prekybos unitarinės įmonės „Belaja Rus“ prašymą pripažinti ir Lietuvos Respublikoje leisti vykdyti Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo sprendimus.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Pareiškimo esmė

Baltarusijos Respublikos Aukštasis Ūkinis Teismas 2006 m. spalio 3 d. sprendimu, priimtu byloje Nr. 59-11/06, priteisė iš Britų Virginijos salų įmonės Westintorg Corp. 495 640,31 JAV dolerio baudines netesybas Baltarusijos Respublikos valstybinės gamybos ir prekybos unitarinės įmonės „Belaja Rus“ naudai ir 4965,4 JAV dolerio valstybinę rinkliavą.

Baltarusijos Respublikos Aukštasis Ūkinis Teismas 2006 m. lapkričio 29 d. sprendimu, priimtu byloje Nr. 79-5/2006, priteisė iš Britų Virginijos salų įmonės Westintorg Corp. 1406 241,28 JAV dolerio delspinigius Baltarusijos Respublikos valstybinės gamybos ir prekybos unitarinės įmonės „Belaja Rus“ naudai ir 14 062,41 JAV dolerio valstybinę rinkliavą.

Baltarusijos Respublikos Aukštasis Ūkinis Teismas 2006 m. lapkričio 29 d. sprendimu, priimtu byloje Nr. 80-5/2006, priteisė iš Britų Virginijos salų įmonės Westintorg Corp. 641 540,51 JAV dolerio delspinigius už pateiktos prekės apmokėjimo pradelsimą Baltarusijos Respublikos valstybinės gamybos ir prekybos unitarinės įmonės „Belaja Rus“ naudai ir 6415,41 JAV dolerio valstybinę rinkliavą.

Baltarusijos Respublikos Aukštasis Ūkinis Teismas 2006 m. gruodžio 14 d. sprendimu, priimtu byloje Nr. 84-5/2006, priteisė iš Britų Virginijos salų įmonės Westintorg Corp. 7176

454,58 JAV dolerio delspinigius Baltarusijos Respublikos valstybinės gamybos ir prekybos unitarinės įmonės „Belaja Rus“ naudai ir 71 764,55 JAV dolerio valstybinę rinkliavą.

Pareiškėjas Baltarusijos Respublikos valstybinės gamybos ir prekybos unitarinė įmonė „Belaja Rus“ kreipėsi į Lietuvos apeliacinį teismą su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje minėtus Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo sprendimus.

Atsakovas prašė sustabdyti bylos nagrinėjimą iki Lietuvos apeliacinio teismo išnagrinės civilinę bylą Nr. 2T-67/2007 dėl Tarptautinio arbitražo teismo prie Baltarusijos prekybos-pramonės rūmų teismo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje.

II. Lietuvos apeliacinio teismo nutarties esmė

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2008 m. liepos 29 d. nutartimi pripažino ir leido vykdyti Lietuvos Respublikoje:

1) Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo 2006 m. spalio 3 d. sprendimo, priimto byloje Nr. 59-11/06, dalį dėl 99 128,06 JAV dolerio baudinių netesybų ir 4965,40 JAV dolerio valstybinės rinkliavos priteisimo;

2) Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo 2006 m. lapkričio 29 d. sprendimo, priimto byloje Nr. 79-5/2006, dalį dėl 281 248,24 JAV dolerio delspinigių ir 14 062,41 JAV dolerio valstybinės rinkliavos priteisimo;

3) Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo 2006 m. lapkričio 29 d. sprendimo, priimto byloje Nr. 80-5/2006, dalį dėl 128 308,10 JAV dolerio delspinigių ir 6 415,41 JAV dolerio valstybinės rinkliavos priteisimo;

4) Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo 2006 m. gruodžio 14 d. sprendimo, priimto byloje Nr. 84-5/2006, dalį dėl 1 435 290,90 JAV dolerio baudos ir 71 764,55 JAV dolerio valstybinės rinkliavos priteisimo.

Atsakovo prašymą dėl bylos sustabdymo teismas atmetė.

Lietuvos apeliacinis teismas taikė CPK 809-814 straipsnius bei 1992 m. spalio 20 d. Baltarusijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose nuostatas.

Prašomais pripažinti ir leisti vykdyti Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo sprendimus iš atsakovo pareiškėjui priteistos baudinės netesybos ir delspinigiai už prievolių pagal kontraktus netinkamą įvykdymą.

Bylos duomenimis, Baltarusijos Respublikos valstybinės gamybos ir prekybos unitarinės įmonės „Belaja Rus“ ir Britų Virginijos salų įmonės Westintorg Corp. kontraktuose (b. l. 94-99, 105-110, 116-121, 127-132, t. 1) nustatytos 0,1 procento baudinės netesybos už kiekvieną prievolės įvykdymo termino praleidimo dieną (Kontraktų 9.1 punktas, T. 1, b. l. 96, 107, 118, 129).

Konstatuota, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teismų praktika, 0,1 procento dydžio palūkanos už kiekvieną prievolės įvykdymo termino praleidimo dieną (net 36,5 procento per metus) yra laikomos nepagrįstai didelėmis. Įprastomis yra laikomos 0,02 procento palūkanos už kiekvieną termino praleidimo dieną (t. y. 7,3 procento metinės palūkanos) (CK 6.73 straipsnio 2 dalis, 6.258 straipsnio 3 dalis).

Teismas sprendė, kad Baltarusijos Respublikos valstybinės gamybos ir prekybos unitarinės įmonės „Belaja Rus“ ir Britų Virginijos salų įmonės *Westintorg Corp.* kontraktuose nustatytos 0,1 procento nuo neapmokėtos prekių sumos už kiekvieną dieną baudinės netesybos yra lupikiškos, todėl Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo sprendimų, kuriais jos priteistos iš atsakovo pareiškėjui, pripažinimas visa apimtimi prieštarautų Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai.

Atsakovo argumentai dėl bylos sustabdymo bei 1958 m. Niujorko konvencijos nuostatų taikymo nenagrinėti, nes teigta, kad šiuo klausimu pasisakė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2008 m. gegužės 29 d. nutartyje, nagrinėdama bylą kasacine tvarka.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į kasacinį skundą teisiniai argumentai

Kasaciniu skundu atsakovas Britų Virginijos salų įmonė Westintorg Corp. prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 29 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – pareiškėjo prašymus atmesti. Nurodomi šie argumentai:

1. Teismas nenagrinėjo kasatoriaus argumentų, susijusių su viešosios tvarkos pažeidimu dėl galiojančios arbitražinės išlygos ignoravimo, taip pažeisdamas CPK 270 straipsnio reikalavimus, ir nevykdė savo pareigos *ex officio* patikrinti Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 19 straipsnyje nustatyto pagrindo, kuriam esant užsienio teismo sprendimą gali būti atsisakoma pripažinti ir leisti vykdyti, buvimo.

2. Pareiškėjo ir kasatoriaus ginčas, kurį išnagrinėjo Baltarusijos Respublikos Aukštasis Ūkinis Teismas, yra tarptautinis ginčas. Šalių susitarime dėl arbitražinės išlygos įtvirtinta pareiga ginčą spręsti tarptautiniame arbitraže, todėl šiems arbitražiniams susitarimams turėjo būti taikomos 1958 m. Niujorko konvencijos nuostatos. Baltarusijos Respublikos teismas turėjo tarptautinį teisinį įsipareigojimą atsisakyti nagrinėti šalių ginčą, pasiūlydamas joms kreiptis į arbitražą, tačiau, to nepadaręs, pažeidė Baltarusijos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus ir viešąją tvarką.

3. Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo sprendimais priteistos palūkanos laikytinos baudinėmis ir neprotingai didelėmis. Priteistų netesybų suma yra 13 222 403,08 JAV dolerio, o bendra skolos suma pagal Arbitražo sprendimus už pateiktas prekes yra 12 591 504,97 JAV dolerio, taigi netesybos viršija pagrindinės prievolės sumą.

4. Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme nagrinėjama byla pagal kasatoriaus kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 13 d. nutarties, kuria buvo patenkintas pareiškėjo prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Prekybos – Pramonės Rūmų Tarptautinio arbitražo teismo sprendimus. Minėtoje byloje Arbitražo sprendimai buvo priimti ir juose nurodytos sumos priteistos tik todėl, kad buvo atsisakyta taikyti priešpriešinių vienaarūšių kasatoriaus reikalavimų įskaitymą, tuo pat metu taikant neribotą laiką skaičiuojamas nepagrįsto dydžio baudinės netesybas nuo sumos, kuri turėjo būti padengta įskaitymu. Įvykdžius Baltarusijos Prekybos – Pramonės Rūmų Tarptautinio arbitražo teismo sprendimais priteistos sumos ir pareiškėjo skolos kasatoriui įskaitymą, Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo sprendimai negalėjo būti priimti, nes pareiškėjo reikalavimas kasatoriui būtų įvykdytas įskaitymu.

5. Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo argumentai, kad arbitražiniai susitarimai nustojo galioti dėl pareiškėjo atžvilgiu pradėtos konkursinės (bankroto) procedūros yra nepagrįsti ir neatitinka tarptautinės teisės normų bei jų taikymo praktikos (*JAV byla In re Dollar Corp. V. Hyundai Motor Co (1992)*).

Atsiliepimu į kasacinį skundą pareiškėjas Baltarusijos Respublikos valstybinė gamybinė-prekybinė unitarinė įmonė „Belaja Rus“ prašo jį atmesti. Nurodomi šie argumentai:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotoje teismų praktikoje, taikant tarptautinės privatinės teisės normas, nurodoma, kad pagal susiklosčiusią tarptautinę praktiką, esant tarptautinei dvišalei teisinės pagalbos sutarčiai, užsienio teismo sprendimo pripažinimo procedūra reiškia ne ką kita, kaip tikrinimą, ar nėra sprendimo nepripažinimo pagrindų. 1992 m. spalio 20 d. pasirašytos Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 52 straipsnyje nustatyta, kad Susitariančiosios Šalys tarpusavyje pripažįsta ir vykdo įsiteisėjusius teisingumo įstaigų sprendimus civilinėse (ūkinėse) ir šeimos bylose, taip pat globos ir rūpybos įstaigų sprendimus bylose, esančiose jų žinioje, priimtus kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje. Sutarties 19 straipsnyje nustatyta, kad teisinė pagalba neteikiama, jeigu jos teikimas gali pakenkti Susitariančiosios Šalies, kuriai pateikiamas prašymas, suverenitetui ar saugumui, piliečių teisėms

ir teisėtiems interesams arba prieštarauja pagrindiniams jos įstatymų principams. Tik įrodžius vieną iš šių pagrindų, galima atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo sprendimus.

2. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose tarptautinį pobūdį bei tikslus, sąvoka „viešoji tvarka“ turi būti aiškinama siauriau nei nacionalinė „viešoji tvarka“.

3. Netesybos buvo nustatytos šalių susitarimu, todėl, tiek vienai, tiek kitai šaliai pažeidus sutartį, vienodai taikomos.

4. Arbitražas, taikydamas imperatyviasias Baltarusijos Respublikos įstatymų normas, draudžiančias daryti priešpriešinio reikalavimo įskaitymus, tinkamai pritaikė teisės normas motyvuodamas, kodėl pasirenkama Baltarusijos teisė. 2004 m. lapkričio 30 d. sprendime konstatuota, kad mazuto pirkimo-pardavimo sutartims reikia taikyti Baltarusijos Respublikos įstatymus, nes pagal Baltarusijos Respublikos CK 1100 straipsnio 1 dalį imperatyviosios teisės normos reguliuoja atitinkamus santykius nepriklausomai nuo taikytinos teisės.

5. Tarptautinėje teisėje tam tikrais atvejais leidžiama valstybės teismams spręsti ginčus, nepaisant galiojančio arbitražinio susitarimo – tokiu atveju yra arbitražinio susitarimo vykdymo negalimumas dėl pareiškėjui iškeltos bankroto bylos.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Šioje byloje ginčas kilęs dėl užsienio teismo – Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje. Užsienio teismų (arbitražų), išskyrus Europos Sąjungos valstybių narių teismus, sprendimų pripažinimo tvarka reglamentuojama Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 809-814 straipsniuose. Remiantis CPK 810 straipsnio 1, 5 dalimis, užsienio teismų sprendimai yra pripažįstami tarptautinių sutarčių pagrindų ir pagal šiose sutartyse nustatytas sąlygas, todėl šiam ginčui spręsti taikytinos 1992 m. spalio 20 d. Baltarusijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose nuostatos.

Baltarusijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose 19 straipsnyje įtvirtinti bendrieji atsisakymo teikti teisinę pagalbą pagrindai - teisinė pagalba neteikiama, jeigu jos teikimas gali pakenkti Susitariančiosios Šalies, kuriai pateikiamas prašymas, suverenitetui ar saugumui, piliečių teisėms ir teisėtiems interesams, arba prieštarauja pagrindiniams jos įstatymų principams. Šios bylos kontekste vertintina, ar minėtų sprendimų pripažinimas neprieštaraus Lietuvos įstatymų pagrindiniams principams, kurie yra Lietuvos Respublikos viešosios tvarkos turinio elementai. Pagrindiniai principai yra bendriausios pagal savo pobūdį ir universaliausios pagal veikimo sferą imperatyviosios normos, nustatančios subjektų tarpusavio santykių pagrindus. Pagrindinių nacionalinės teisės principų, kaip vadovaujančių teisės pradų, parodančių teisės esmę bei teisės plėtojimosi kryptis, turinį veikia ir tarptautiniai susitarimai. Pvz., Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą lėmė Lietuvos įstatymų pagrindinių principų turinio dinamiką, nes priimti tarptautiniai įsipareigojimai lemia Europos Sąjungos teisės viršenybę tam tikrose srityse, Arba Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Papildomų protokolų ratifikavimas padarė įtaką fundamentaliesiems proceso principams ir jų aiškinimui remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika. Tai suponuoja, kad ir tarptautinė viešoji tvarka yra tapusi Lietuvos teisės sistemos dalimi. Dėl to vertinant, ar trečiosios šalies teismo sprendimo pripažinimas neprieštaraus Lietuvos įstatymų pagrindiniams principams, svarbia tampa Teisingumo Teismo jurisprudencijos dėl viešosios tvarkos taikymo 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo

(OL L 299, 1972, p. 32) kontekste analizė lyginamuoju aspektu. Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad viešoji tvarka kaip vieno iš pagrindinių Konvencijos tikslų įgyvendinimo kliūtis turi būti aiškinama griežtai (1994 m. birželio 2 d. Sprendimo *Solo Kleinmotoren*, C-414/92, 20 p.) ir kad ja turi būti naudojamosi išimtiniais atvejais (1988 m. vasario 4 d. Sprendimo *Hoffmann*, 145/86, 21 p.). Susitariančiosios Valstybės pagal savo nacionalines pažiūras yra laisvos nustatyti reikalavimus, keliamus jų viešajai tvarkai, o šios sąvokos ribos priklauso Konvencijos aiškinimo sričiai. Teisingumo Teismas neturi teisės nustatyti Susitariančiosios Valstybės viešosios tvarkos turinio, o tik teisę kontroliuoti ribas, kuriose galima kreiptis į Susitariančiosios Valstybės teisėją dėl viešosios tvarkos, norint nepripažinti kitos Susitariančiosios Valstybės teismo sprendimo (2000 m. kovo 28 d. Sprendimo *Krombach*, C-7/98, 22 ir 23 punktai).

Šioje byloje kasatoriaus nurodo, kad Lietuvos teismai negali pripažinti ir leisti vykdyti tokio užsienio teismo sprendimo, kuriuo pažeistos ginčų arbitruotinumą taisyklės, nes toks užsienio teismo sprendimas prieštarauja Lietuvos viešajai tvarkai.

Vertindamas šiuos kasatoriaus argumentus, kasacinis teismas pažymi, kad šalys gali susitarti perduoti spręsti ginčą arbitražui sudarydamos arbitražinį susitarimą. Jis gali būti įformintas kaip arbitražinė išlyga arba arbitražinis susitarimas (Niujorko konvencijos II straipsnio 1, 2 dalys, Komercinio arbitražo įstatymo 9 straipsnio 1 dalis). Arbitražinis susitarimas, kaip ir kiekviena kita sutartis, šalims yra privalomas ir jo būtina laikytis (CK 6.189 straipsnio 1 dalis). Analizuojant arbitražinio susitarimo taikymo procesinius aspektus, pažymėtina, kad, pirma, teismas atsisako jurisdikcijos tik tada, jeigu viena iš šalių reikalauja, kad ginčą spręstų arbitražas (Komercinio arbitražo įstatymo 10 straipsnis). Kai viena iš šalių, nepaisydama arbitražinio susitarimo buvimo, kreipiasi dėl ginčo į teismą, o kita šalis dėl to neprieštarauja, laikoma, kad šalys atsisako arbitražinio susitarimo, ir tokiu atveju šalių ginčas gali būti sprendžiamas teisme. Tačiau, jeigu bent viena iš šalių reikalauja, kad ginčas būtų sprendžiamas arbitraže, teismas turi atsisakyti savo jurisdikcijos. Antra, teismas sprendžia šalių ginčą, jeigu nustato, kad arbitražinis susitarimas yra negaliojantis, niekinis, neveikiantis (praradęs reikšmę) ar jo negalima įvykdyti (1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo 2 straipsnio 3 dalis).

Baltarusijos Respublikos Aukštasis Ūkinis Teismas dviejuose iš prašomų pripažinti ir vykdyti sprendimų yra nurodęs, kad arbitražinis susitarimas negali būti įvykdytas, nes įmonė, kuriai iškelta bankroto byla, negali mokėti arbitražinės rinkliavos, o nuo žyminio mokesčio teismuose įmonė yra atleista, be to, viename iš jų dar pažymėjęs, kad bankroto procedūrų taikymas yra susijęs su viešuoju interesu, todėl konstatavo, kad ginčai nagrinėtini Ūkiniame Teisme. Faktiniu ir teisiniu aspektais, susijusiais su arbitražinių susitarimų netaikymu, analogiška situacija konstatuotina ir kituose dviejuose prašomuose pripažinti ir vykdyti sprendimuose.

Vertindamas, ar atsisakymas tokiais pagrindais taikyti arbitražinius susitarimus neprieštarauja pagrindiniams Lietuvos įstatymų principams, kasacinis teismas pažymi, kad nagrinėjamoje byloje iškyla šalių valios autonomijos ir valstybės ribojimų, susijusių su arbitražų kompetencija, suderinamumo problema. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (1996 m. balandžio 2 d. įstatymas Nr. I-1274) 11 straipsnyje numatyta, kad ginčai, susiję su bankrotu, negali būti perduoti nagrinėti arbitražui. Ši bendrosios taisyklės išimtis yra imperatyvi nuostata. Lietuvos Respublikos bankroto įstatymo 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad visos bylos, kuriose įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, perduodamos bankroto bylą iškėlusiam teismui. Ši įstatymo nuostata nedaro išimties ir arbitražuose nagrinėjamoms byloms. Šitaip yra užtikrinamas visų bankrutuojančios įmonės kreditorių teisių ir teisėtų interesų gynimas, nes visi jie privalo dalyvauti, vykdant visas bankroto procedūras: iškeliant bankroto bylą, kreditoriams pareiškiant reikalavimus ir juos tvirtinant, tenkinant kreditorių reikalavimus ir kt. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-20/2005). Įmonių bankroto įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad administratoriaus ieškiniai dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kiti administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams

nagrinėjami bankroto bylą nagrinėjančiame teisme. Nurodytas teisinis reguliavimas suponuoja, kad ne tik ieškiniai bankrutuojančiai įmonei, bet ir jos ieškiniai skolininkams yra priskiriami teismų jurisdikcijai, o tai ginčą daro nearbitruotiną, todėl kasacinis teismas prieina prie išvados, jog užsienio teismo sprendimais taikytos ginčų nearbitruotinumą taisyklės neprieštarauja Lietuvos viešajai tvarkai, nes kreditorių teisių apsaugos tikslų maksima yra pateisinamas pagrindas taikyti sutarties šalių valios autonomijos varžymus, atitinkančius konstitucinį proporcingumo principą, pagal kurį teisės aktais nustatytos ir taikomos priemonės turi būti proporcingos siekiamam tikslui, o asmens teisės negali būti ribojamos labiau negu būtina teisėtam ir visuotinai reikšmingam, konstituciškai pagrįstam tikslui pasiekti. Taikomų priemonių proporcingumo aspektu ginčų, kurių viena iš šalių yra įmonė, kuriai iškelta bankroto byla, ginčo nearbitruotinumą ir priskirtinumą teismų jurisdikcijai atitinka siekiamus tikslus ir mažiausiu mastu pažeidžia civilinių teisinių santykių subjektų teises, nes valstybės taikomos priemonės neliečia materialinių subjektinių teisių, o tik nustato specialią ir išimtinę procesinę ginčo priskirtinumo teismų jurisdikcijai taisyklę, taip derinant sutartinių teisinių santykių laisvės ir kreditorių interesų apsaugos imperatyvus.

Atsakant į kasatoriaus argumentus dėl Baltarusijos Respublikos Aukštojo Ūkinio Teismo sprendimais priteistų delspinigių (baudinių netesybų) neatitikties pagrindiniams Lietuvos įstatymų principams, pažymėtina, kad neprotingai dideli delspinigiai gali būti vertinami kaip viešosios tvarkos pažeidimas, jeigu jie reikštų lupikavimo įteisinimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Kipre įregistruota įmonė Duke Investment Limited v. Kaliningrado sritis ir kt.*, bylos Nr. 3K-3-179/2006). Remdamasis šia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuota teisės taikymo (aiškinimo) taisykle Lietuvos apeliacinis teismas ir vertino šalių sudarytų sutarčių dėl delspinigių (baudinių netesybų) sąlygas konkrečių šios bylos aplinkybių kontekste ir padarė pagrįstą išvadą, kad ginčo šalių kontraktuose nustatyti delspinigiai (baudinės netesybos) gali būti vertinami kaip neprotingai dideli ir dėl to pažeidžiantys viešąją tvarką. Pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kitoje byloje tarp tų pačių šalių yra nurodęs, jog 0,1 proc. dydžio delspinigiai pripažintini atitinkantys šalių interesų pusiausvyrą, teisingumą, protingumą ir sąžiningumą reikalavimus (Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Baltarusijos Respublikos Prezidento reikalų valdybos valstybinė gamybos ir prekybos unitarinė įmonė „Belaja Rus“ dėl arbitražo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti*, bylos Nr. 3K-3-443/2008). Tačiau tokia išvada nepaneigia pareigos kiekvienu atveju nagrinėjant prašymus dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje, net ir esant panašioms ar tapatioms sutartiniais teisiniais santykiams, įvertinti, ar sutartiniai delspinigiai (baudinės netesybos) nepažeidžia viešosios tvarkos konkrečios bylos kontekste. Tirdamas, kokio dydžio palūkanos atitiktų viešosios tvarkos reikalavimus nagrinėjamoje byloje, Lietuvos apeliacinis teismas padarė teisingas išvadas, kad jų galutinė vertinė išraiška yra tiek neproporcingai didelė, kad nederu su Lietuvos įstatymų pagrindiniais principais, ir dėl to turėjo teisinį pagrindą pripažinti užsienio teismų sprendimus tik iš dalies (CPK 812 straipsnio 2 dalis).

Teismas, spręsdamas užsienio teismo sprendimo pripažinimo klausimą, negali iš naujo nagrinėti bylos faktų, aiškintis, ar užsienio valstybės teismo sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas. Tuo tarpu kasatorius šioje byloje priimtos nutarties teisėtumą ginčija nurodydamas, kad kitoje byloje priimtas Baltarusijos Prekybos-Pramonės Rūmų Tarptautinio arbitražo sprendimas neteisėtas iš esmės ir tik dėl jo neteisėtumo šioje byloje priteistos sumos. Tokia kasatoriaus pozicija reiškia siekį, kad užsienio teismo sprendimo pripažinimo procedūrą kitoje byloje pagrindu būtų įvertintas kito užsienio valstybės teismo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas, o tai peržengia šio proceso ribas, todėl nurodyti kasatoriaus argumentai nėra nagrinėjimo šioje byloje dalykas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi CPK 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2008 m. liepos 29 d. nutartį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Pranas Žeimys

Egidijus Laužikas

Gintaras Kryževičius